

больш за 35°C назіраюцца раз у 20 гадоў. Раз у 20—30 гадоў т-ра паверхні глебы апускаецца да —42°C. Зімой павышаная колькасць сутак з ветрам больш за 15 м/с. Раз у 7 гадоў назіраюцца павыша-па-вільготныя гады (ападкаў больш за 740 мм), у засушлівыя гады да 450 мм ападкаў. Макс. сутачная колькасць ападкаў раз у 5 гадоў звыш 46 мм, раз у 20 гадоў звыш 62 мм; 6 кастр. 1963 сутачная сума ападкаў 65 мм. Макс. выш. снегу за зіму ў сярэднім 23 см, у асобныя гады да 56 см. *З. Х. Таўціева.*

СТАЎБЦОЎСКАЯ РАЎНІНА, у паўд. ч. Стаўбцоўскага, на У Карэліцкага, Пд Дзяржынскага, зах. ч. Уздзенскага р-наў. Прымае з Пн да Капыльскай грады. Выш. 150—180 м.

На глыбіні С. р. складзена з ніжне-пратэразойскіх гнейсаў, кварцытаў, верхнемелавых мергельна-мелавых парод, у значнай ступені апысчаныя; з паверхні — з чырвона-бурых марзніх супеску і суглінку, перакрытых на асобных участках водна-ледавіковымі розназярністымі пяскамі і супескамі. Антрапагенавыя асадкі магутнасцю 100—120 м, макс. 150 м.

Раўніна фарміравалася ў зоне акумуляцый сожскага ледавіка, пасля адступання якога значна перапрацавана эразійна-дэнудацыйнымі працэсамі. Паверхня снадзістахвалістая, месцамі ўзгорыста-хвалістая. Ваганні адносных вышынь 3—7 м. Ускладнена сеткай пласкадонных забалочаных і затарфаваных лагчын (шыр. 1 км і больш) часам з вадатокамі, выцягнутых па некалькі км. На водападзеле трапляюцца западзіны акруглай формы, дыяметрам 0,1—0,5 км, глыб. 1—5 м. У прыдалінных ч. парэзна лагамі, зрэдку ярамі (каля г. п. Мір, г. Стоўбцы). Карысныя выкапні: мел, пясчана-жвіровы матэрыял, буд. пяскі, легкашлаўкія гліны. Парэзана р. Нёман і яго прытокамі (Уса, Альхоўка, Тур'я, Гавязнянка). У глебавым покрыве пераважаюць дзярнова-падзолістыя супясчаныя, радзей сугліністыя глебы, значна разараныя.

На плоскіх водападзелах і ў паніжэнных пашыраны дзярнова-падзолістыя забалочаныя пясчана-супясчаныя глебы; у далінах рэк развіты поймавыя забалочаныя (дзярнова-глеістыя) глебы з участкамі тарфяна-балотных. Лясістасць 30%. Лясы размешчаны нераўнамерна. Вяд. масівы на Пн раўніны. Пераважаюць хвойнікі і ельнікі верасовыя і імшыстыя. Масівы хвойнікаў верасова-імшыстых чаргуюцца з участкамі, занятымі ельнікамі імшыстымі, кіслічнымі і радзей чарнічнымі. Трапляюцца ўчасткі дуброў, значная ч. якіх змянілася бярэзнікамі. На ПнЗ раўніны паніжаныя месцы рэльефу заняты чорнаалешніцамі вятроўнікавымі і асаковымі, да іх прымеркаваны ўчасткі сфагнавых балот. Уздоўж вадатокаў — чорнаалешнікі прыручаёвыя. Масівы нізінных балот чаргуюцца з балотамі сфагнавымі і асакова-сфагнавымі. На сухадольных злакава-разнатраўных і нізінных дробнаасаковых лугах пераважае сівец, мятліца звычайная, духмяны каласок, лугавік дзярністы, асокі звычайная і чорная. Зрэдку трапляюцца астапаваныя сырэйшчыкава-мятліцавыя лугі. На тэр. раўніны *Коласайскі мемурыяльны заказнік.*

Л. У. Логінава, В. В. Маўрышчаў
(расліннасць).

СТАЎБЦОЎСКІ ЛЯСГАС, на тэр. Стаўбцоўскага р-на. Арганізаваны ў 1939. 9 лясніцтваў. Пл. 75,5 тыс. га (1.1.1984), у т. л. пад лесам 67,7 тыс. га. Лясы 1-й (22 тыс. га) і 2-й (53,5 тыс. га) груп. Хваёвыя займаюць 65,6%, бярозавыя 13,1, чорнаальвовыя 8,9, яловыя 11,6, асінавыя 0,3, інш. 0,6% укрытай лесам плошчы. Маладнякоў 59,4%, сярэднеўзроставых 33,2, прыспяваючых 6,9, спелых лясоў 0,5%. Агульны запас дрэвастоя 7,82 млн. м³, у т. л. спелага 0,07 млн. м³, гадавы прырост драўніны 0,25 млн. м³. Сярэдняя ўзрост лясоў 32 гады, банітэт 1,9, паўната 0,71. Штогод аб'ём лесасеч-

нага фонду 43,1 тыс. м³, высечак догляду 48 тыс. м³, лесадаўленне на пл. 200 га. Лясны гадвальнік пл. 20 га. На тэр. лясгаса *Налібоўкі паляўнічы заказнік* (часткова).

СТАЎБЦОЎСКІ РАЁН, на 3 Мінскай вобл. Пл. 1,9 тыс. км². Горад Стоўбцы — цэнтр раёна, 203 сельскія нас. пункты, 15 сельсаветаў.

Паверхня раўнінная, дробнаўзгорыстая. Большая паўд. ч. ў межах *Стаўбцоўскай раўніны*, паўн. ўсх. — на *Мінскім узвышшы*, паўн. зах. — у межах *Верхнянёманскай нізіны*. Агульны нахіл з ПнУ да даліны Нёмана. 18% тэр. на выш. 150—180 м, 57% — 180—200 м, 18% — 200—250 м. Найвыш. пункт 340 м (на У ад в. Ціскаўшчына Літоўскага с/с), найменшая адзнака — 140 м (урэз Нёмана ў суютоку з Сулой). Глыбіня расчлянення рэльефу да 25—30 м/км².

Геалагічная будова і карысныя выкапні. У тэктанічных адносінах раён прымеркаваны да *Цэнтральнабеларускага масіву* Бел. антэклізы. Зверху залягаюць пароды антрапагенавага ўзросту (магутнасцю 90—140 м, у ледавіковых лагчынах да 160 м), ніжэй у цэнтр. і паўн. ч. раёна мелавыя (10—25 м) і верхнепратэразойскія (да 200 м) адклады. Пароды крышт. фундамента залягаюць на глыб. ад 120—180 м на Пд да 300—350 м ніжэй узр. м. на Пн. 28 радовішчаў торфу з агульнымі запасамі 29,3 млн. т (найб. Гуменаўшчына, Хмелішча, Гавязнянка); Анолаўскае радовішча жалезных руд, 4 радовішчы пясчана-жвіровага матэрыялу з запасамі 2,8 млн. м³ (найб. Перакопаўшчынскае, Зарэцкае); 3 радовішчы буд. пяскоў з запасамі 54,3 млн. м³ (Суднікоўскае, Пагаральскае, Градкаўскае), 3 радовішчы глін з запасамі 3,2 млн. м³ (найб. Бароцкае). Пра асобныя радовішчы гл. адпаведныя артыкулы.

Клімат. У клімат. адносінах раён належыць да *Лідска-Івянецкага агракліматэчнага раёна*. Сярэдняя т-ра студз. — 6,5, ліп. 17,7°C. Ападкаў 613 мм за год. Вегет. перыяд 190 сут. Метэаралаг. паказчыкі гл. таксама ў арт. *Стаўбцоўская метэаралагічная станцыя*. Гідраграфія. Рэкі належача пераважна да *Нёманскага гідралагічнага раёна*. Найб. р. Нёман (правыя прытокі — Сула з Тонвай, Сярмяжкай і Волкай, Ячанка, Альхоўка, Уса з Шурай, левыя — Гавязнянка, Жапераўка), якая цячэ на Пд раёна, на 3 р. Блюліка і Ашмянка. Возера Кромань. Густа-натуральнай рачпой сеткі 0,45 км/км². Даўжыня асушальнай сеткі 5 тыс. км, у т. л. адрэгуляваных водапрыёмнікаў каля 110 км, магістральных і падвадных каналаў каля 300 км, рэгуляцыйных каналаў 700 км. Глебы. Тэр. раёна ў межах *Шчучынска-Воранаўска-Лід-*

Стаўбцоўская раўніна ў Уздзенскім раёне.